

UNIVERZITET U SARAJEVU
INSTITUT ZA HISTORIJU

UNIVERZITET U SARAJEVU INSTITUT ZA HISTORIJU Broj: 0301 - 238 / 21 Datum: 29. 03. 2021.
--

Komisija za izbor u zvanje viši naučni saradnik za oblast moderne istorije

VIJEĆU INSTITUTA ZA HISTORIJU UNIVERZITETA U SARAJEVU

predmet: Izveštaj o prijavi kandidata na Konkurs i predlog za izbor u zvanje višeg naučnog saradnika za oblast moderne istorije

Na osnovu čl. 30., 31. i 32. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti („Službene novine Kantona Sarajevo, XXI, br. 26, 30. juna 2016.), a u vezi sa čl. 217. (5) Statuta Univerziteta u Sarajevu, Odluke o pokretanju procedure i raspisivanju konkursa za izbor u zvanje viši naučni saradnik za modernu historiju (br. 01-01-660/20. od 9. 10. 2020), Odluke Senata Univerziteta u Sarajevu (br. 01-23-73/20, od 28. 10. 2020.) kojom se daje saglasnost za raspisivanje konkursa, Odluke o imenovanju komisije za izbor u naučno zvanje viši naučni saradnik za oblast moderne istorije (br. 0101-196/21) od 12. 03. 2021. Vijeća Instituta, imenovana je Komisija izbor višeg naučnog saradnika za oblast moderne istorije u sastavu:

1. Dr Radmila Radić, naučni savjetnik, Institut za noviju istoriju Srbije u Beogradu – oblast: Istorija južnoslovenskog prostora i istorija verskih zajednica u 20 veku, predsjednik
2. Prof. dr Edin Radušić, UNSA – Filozofski fakultet u Sarajevu, oblast: Svjetska i bosanskohercegovačka historija: novi vijek i savremeno doba, član
3. Prof. dr Adnan Jahić, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, oblast: Savremeno doba, član

I

Na konkurs za izbor u zvanje višeg naučnog saradnika za oblast moderne istorije objavljen u dnevnom listu „Oslobodjenje“, br. 26.614 od 19. februara 2021. godine prijavio se jedan kandidat: dr Sonja Dujmović, doktor istorije, naučni saradnik za modernu historiju u UNSA – Institutu za historiju. Prijava (br. 0301-176/21 od 4. marta 2021.) kandidatkinje, a na temelju Potvrde stručne službe Sekretarijata (br. 0301-197/21 od 12.03.2021.) je

blagovremeno dostavljena uz sve konkursom tražene dokumente, te je u skladu sa navednim potpuna i usklađena sa uslovima utvrđenim konkursom.

II

Na osnovu detaljnog uvida u Prijavu i prateću dokumentaciju dr. Sonje Dujmović, Komisija podnosi Vijeću UNSA – Instituta za historiju u Sarajevu sledeći

IZVEŠTAJ

I Biografija kandidata

Dr Sonja Dujmović je rođena 3. jula 1965. godine u Ogulinu, Republika Hrvatska. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje je stekla u Sarajevu. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu studirala je klasične nauke i istoriju. Diplomirala je 1988. godine na Odsjeku za romanistiku i stekla zvanje profesora latinskog jezika i rimske književnosti. Godinu dana kasnije, 1989. god, diplomirala je na Odsjeku za istoriju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Godine 2004. magistrirala je pod mentorstvom prof. dr Đorđa Stankovića na Filozofskom fakultetu u Beogradu sa temom *Srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918–1941*. Na istom fakultetu je doktorirala 2015. godine pod mentorstvom prof. dr Ljubodraga Dimića sa temom *Sarajevska srpska čaršija 1918–1941. – između tradicije i modernizacije* (br. diplome 15309). Odlukom Senata Univerziteta u Sarajevu od 26. novembra 2015. (br. 0101–6381–1/15) Sonji Dujmović je priznata visokoškolska kvalifikacija „doktor istorije“, stečena 1. oktobra 2015. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Od 1989. godine Sonja Dujmović je zaposlena u Institutu za istoriju u Sarajevu, gde i danas radi. U zvanje naučnog saradnika izabrana je Odlukom Senata UNSA od 28.09. 2016 ((br. 01–5819/16), te Odlukom Vijeća Instituta za istoriju od 4. 10. 2016. (br. 03–01–236–2/16).

Od septembra 1999. do juna 2004. godine uporedo je radila i kao profesor latinskog jezika u Općoj–realnoj gimnaziji u Sarajevu. U periodu 2002–2007. godine bila je voditeljica *Centra za proučavanje historije* u nevladinoj organizaciji *Međunarodni forum Bosna*, u okviru koga je organizovala tribine eminentnih istoričara i na osnovu njihovih predavanja

uredila dva zbornika radova pod imenom *Historijski vidici I–II*, Forum Bosnae, Sarajevo, 2005. godine.

U stručnoj se periodici prvi put oglašila 1994. godine, a do sada je objavila knjigu pod nazivom *U ogledalu promjena – srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918–1941*, Institut za historiju u Sarajevu, 2019, te 30 naučnih radova. Sa referatom je učestvovala na 36 naučnih skupova, objavila 20 prikaza i stručnih osvrti, bila saradnik na sakupljanju dokumentacije korištene u izradi više publikacija.

Bila je urednica knjige dr Enesa Omerovića, *Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini (1918–1941)*, Institut za historiju, Sarajevo, 2019.

Takođe, urednica *Priloga*, časopisa Instituta za historiju (br. 48. i 49).

Bila je recenzent knjige memoara (O. Marcin Czermiński, *Poljske kolonije u Bosni: uspomene iz misije godine 1802. i Odabrana pisma*, Institut za historiju, Sarajevo, 2020.), kao i brojnih članaka prijavljenih za naučne časopise iz oblasti istorije.

U par navrata bila je predsednik/član komisija za izbor u naučna zvanja.

Članica je Odbora za historiju pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

II Bibliografija – od prethodnog izbora u zvanje

Knjiga:

U ogledalu promjena – srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918–1941, Institut za historiju u Sarajevu, Sarajevo, 2019.

Članci:

1. „Osma sila“ u uvodu Velikog rata – prilog istoriji srpske štampe u Bosni i Hercegovini“ u: *Zbornik radova sa naučnog skupa Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu (1914–1918)*, Tuzla, 15. 11. 2014. godine, Tuzla, 2015, 124–145.¹
2. „Rat protiv podanika? – slučaj Jeftanović“, *Prilozi*, 46, Institut za historiju, Sarajevo, 2017, 117–139.

¹ Rad nije bio predmet ocene u izveštaju za prethodno zvanje, jer je zbornik izašao iz štampe posle obavljene procedure tokom 2016. ali nosi oznaku da je štampan 2015.

3. "The eight Power" in The Introduction to The Great War – A Contribution to the History of Serb Press in Bosnia and Herzegovina, *Historical Searches/Historijskatraganja*, br. 17, Institut za historiju, Sarajevo, 2018, 111–129.
4. „O inicijativama za naučnu institucionalizaciju u Bosni i Hercegovini do 1941 godine“, u: *Zbornik radova: Naučno savjetovanje Naučna misao u Bosni i Hercegovini /historijski razvoj do kraja XX stoljeća*, (Konjic, 19. maja/svibnja 2017. godine), Mostar, 2018, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, Mostar, 2019, 91–113.
5. „Bosna i Hercegovina i 1918. godina“, u: *Dan vredan veka 1. XII 1918*, Muzej Jugoslavije, Beograd, 2018, 65–76.
6. „Učešće Srba u međuratnom životu Zavidovića“, *Radovi (Historija, Historija umjetnosti, Arheologija)*, Filozofski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, knj. 6, 2019, 199–220.
7. „Dr Maša Živanović – naučna praksa i društveni angažman“, u: *Zbornik radova Naučna/znanstvena konferencija Bosanskohercegovačke naučnice/znanstvenice i njihov istraživački rad*, Naučna knjiga, 1, Mostar, 13–14. april/travanj 2018. godine, 373–391.
8. „Uzajamna lojalnost – državna politika i jevrejstvo Sarajeva u međuratnom periodu“, *Prilozi*, 48, Institut za historiju, Sarajevo, 2019, 129–176.
9. "Urbana kultura i kolektivno pamćenje – spomenik kralju Petru Oslobodiocu u Sarajevu", *Tokovi istorije*, br. 1, Institut za noviju istoriju Srbije, 2020, 107–133.

Naučni projekti – od prethodnog izbora u zvanje

- *Historija djetinjstva u Bosni i Hercegovini u 20. stoljeću* – voditelj projekta (br. 0301—313/18, predat 30. 03. 2018.)
- *Milan Srškić – jedna politička karijera* (individualni projekat, br. 0301–839/17, predat 27. 12. 2017.)

Učešće na skupovima – od prethodnog izbora u zvanje

1. Okrugli sto *Jelica Belović Bernadžikovska – etnografkinja, pedagoškinja, književnica*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 26. novembar 2016. (referat: *Liminalnost Jelice Belović Bernadžikovske – neophodnost ili izbor*)
2. Naučno savjetovanje *Naučna misao u Bosni i Hercegovini“ /historijski razvoj do kraja XX stoljeća*, Konjic, 20. maj 2017. (referat: *O inicijativama za naučnu institucionalizaciju u Bosni i Hercegovini do 1941. godine*)
3. Konferencija: *Prvi svjetski rat i Bosna i Hercegovina – neispričane priče*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 22. februar 2018. (referat: *Osnove i smjernice razvoja turizma do i poslije 1918. godine*)
4. Naučna konferencija: *Bosanskohercegovačke naučnice i njihov istraživački rad*, Mostar, 14. april 2018. (referat: *Dr Maša Živanović – naučna praksa i društveni angažman*)
5. Okrugli sto: *Prvi svjetski rat. Globalna historija i kulturne konzekvence*, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 11. novembar 2018. (referat: *Kako je nestala revolucija – slučaj Gavrila Principa*)
6. (referat: *Tokovi promjena u XX vijeku – organizacijske osnove ženskih udruženja i njihovog djelovanja u međuratnom periodu (1918–1941)*)
7. Šesta internacionalna konferencija *Sarajevo i svijet – U pandemijskim vidicima*, Sarajevo, 25. maj 2020. u organizaciji Forum Bosnae, (referat: *Zdravlje i odgovornost – iskustvo Bosne i Hercegovine do 1941. godine*)
8. Workshop “*Gender and Practices of Empire in Habsburg Bosnia and Herzegovina (1878–1918)*” hosted by the Institute for East European History at the University of Vienna, November 27, 2020. (konsultant)

III Istraživački rad i stručne aktivnosti

Stručna interesovanja dr Sonje Dujmović prevashodno su vezana za društvenu i političku istoriju Bosne i Hercegovine u vrijeme Kraljevine SHS/Jugoslavije, ali i perioda austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini. Naročitu pažnju posvećuje istoriji srpskog građanstva, te istoriji marginalnih društvenih grupa – žena i dece. U domenu njenog interesa je i rad institucija, kao i istorija grada. Bavila se pitanjima izučavanja identiteta i tradicija u

Bosni i Hercegovini, a pisala je i o istoriji historiografije. Posebnu pažnju je posvetila štampi i njenom društvenom uticaju. Nastava istorije je takođe predmet njenog interesa.

U monografiji *U ogledalu promjena– srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini 1918–1941*, Institut za historiju u Sarajevu, Sarajevo, 2019. godine, dr Sonja Dujmović prati genezu srpskog građanstva u Bosni i Hercegovini polazeći od društveno–političkih okolnosti u Osmanskom Carstvu i Austro–Ugarskoj Monarhiji. Uzimajući u obzir poziciju srpskog naroda i njenog vođstva tokom Prvog svetskog rata autorka detaljno sledi proces uključivanja i prisustva srpskih predstavnika tokom ujedinjenja u Kraljevinu Slovenaca, Hrvata i Srba. Nudi takođe šematski pregled demografske prisutnosti srpskog stanovništva u Bosni i Hercegovini, učešća Srba u upravnim telima, kao i izmenjenih ekonomskih prilika u novoj državi sa kojim se srpsko građanstvo suočilo.

Da bi oslikala političke i idejne stavove srpskog građanstva u Bosni i Hercegovini ona obrađuje niz ključnih, formativnih događaja i procesa u međuratnom životu Kraljevine (ukidanje Pokrajinske uprave, šestojanuarski režim, vladu Milana Stojadinovića, Sporazum Cvetković–Maček), te daje osvrt na njih, a sve u cilju razumevanja tokova koji su vodili srpsko građanstvo da čini one političke poteze koji su imale tadašnje, a i potonje društveno–političke posledice.

U posebnom poglavlju obrađuje prisutnost i delovanje pripadnika Srpske pravoslavne crkve u političkom životu bosanskohercegovačkih Srba i njihov uticaj na političke tokove.

Sonja Dujmović zaključuje da je tokom 19. veka sa reformskim procesima u Osmanskom Carstvu nastao jedan tanak sloj, kako ga je nazvala proto–građanstva, koji je svoje izvoriste imao u tradicionalnim institucijama (esnafi, srpsko–pravoslavna crkveno–školska opština, Srpska pravoslavna crkva). Nacionalna misao je tek uhvatila slabašni koren u tankom srednjem, obrazovanom društvenom sloju. Izrastajući u osmanskom timarskom sistemu srpsko nacionalno proto–građanstvo nije bilo dovoljno ni brojno, ni jako, ni svesno, niti je imalo dovoljnu socijalnu podlogu za širu akciju u nacionalnom smislu. Po evropskim uzorima, netipičan je bio nedostatak nacionalnih gradova i ekonomski snažnog građanstva koje bi vodilo nacionalnu akciju u jednom izrazitom agrarnom i ekonomsko–politički nedozreloom društvu. Srpsko građanstvo u vreme austrougarske vladavine poprima odlike političkog vođstva srpskog naroda. Ono u ovom periodu stiče svojim angažovanjem značajna iskustva koje će ga postepeno izgrađivati u smeru nacionalnog i političkog predvodništva, u onim okvirima koji su bosanskohercegovačko društvo i vlast Austro–Ugarske Monarhije

dozvoljavali. Ekonomske i društvene promene sa dolaskom nove vlasti, koliko su u početku usporile, na neki način su i ojačale ove tendencije.

Nakon osnovanih brojnih nacionalnih društava i institucija, koje predvodi mlada i u univerzitetskim centrima Monarhije školovana i poletna nacionalna inteligencija i koja se izborila za nacionalno ime, ona je dalje radila na popularisanju nacionalnih vrednosti i okupljala sve šire krugove gradskog stanovništva, te određivala, postepeno usmeravala i pronosila nacionalnu svest celokupne srpske zajednice. Taj put je ojačan političkim organizovanjem, osnivanjem *Srpske narodne organizacije* (1907), prve srpske političke stranke, jednog od glavnih uporišta nacionalnog i političkog organizovanja Srba Bosne i Hercegovine. Ekonomsku osnovu za ovakvu pozicioniranost srpskog građanstva u vreme Monarhije i njegove relativne snage davale su ekonomsko udruživanje izraženo u prvim nacionalnim bankama, te dvostruko oslanjanje njenih vodećih članova, kako na zemljoposed, tako i prve pokušaje poslovanja u industriji u onom obimu u kome su to onovremene socio-ekonomske okolnosti dopuštale. U javnosti nedovoljno vidljiva bila je i stalna saradnja sa vlašću.

Nestanak Austro-Ugarske Monarhije, završetak iscrpljujućeg rata i stvaranje jugoslovenske države sa srpskog dinastijom i kraljem na čelu države među srpsko stanovništvo donosi burno iskustvo nerealnih očekivanja, nadanja i uverenja o ostvarivanju prava na socijalnu i ekonomsku nadoknadu, pravo na vlasništvo nad zemljom putem agrarne reforme. Zdravstveni, higijenski, ne/obrazovni profil srpskog seljačkog stanovništva bio je porazna slika jednog zaostalog agrarnog društva. Srpsko građanstvo Bosne i Hercegovine se suočava sa novom odgovornošću u upravljanju, ali i sa nedostatkom iskustva "samostalnog" političkog činioca, odnosno novim patronatskim partnerima na vrhu novostvorene državno-političke tvorevine. Ono postaje prenosnik političkih odluka upravljenih sa vrha vlasti ka dominantno agrarnom, ruralnom srpskom stanovništvu. U gradskim sredinama ono je i pored njegovog značajnog porasta prisustva i dalje bilo u celini manjinsko. To će uticati na napore vlasti da političkim putem nadomesti ovakvu statističku sliku.

Ekonomska osnovica srpskog građanstva je bila gotovo statična u odnosu na prethodni period, što je značilo da su uslovi za ekonomski razvoj bili nedovoljni, time i ograničavajući. Okupirani stranim kapitalom, bez organizovane planske ekonomske politike i nedostatkom državne podrške, ekonomski forumi srpskog građanstva u Bosni i Hercegovini nisu imali potencijal ni za samostalno delovanje ni odlučivanje. Ograničene mogućnosti vlastitog ekonomskog razvoja svodile su je na lokalne okvire i iscrpljivale njegovu snagu. U tom okviru, otežanom još narastajućom ekonomskom krizom tridesetih godina, nije moglo biti reči

o nekom razvoju industrijalizacije, pa ni posledično ni snaženju srpskog građanstva i ostvarenju njegove uloge kao faktora u društveno-političkom smislu, nego je tavorilo provincijskim životom. Srpsko građanstvo u međuratnom periodu u Bosni i Hercegovini počivalo je na slabim ekonomskim osnovama, bez mogućnosti da ih unapredi u svoju korist i političkog tela koje je predstavljalo. U državi u kojoj je politika igrala mnogo važniju ulogu i čiji su glavni igrači bili nacionalni centri van teritorije Bosne i Hercegovine, ono je bilo marginalizovano, bez mogućnosti političkog odlučivanja, svedeno na deo političke konstrukcije zadužene za sprovođenje odluka nacionalnog centra. Ali, osnovni razlog zbog kojeg je ova društvena grupa stagnirala je bio nedovoljno razvijen društveni osnov iz koga su potekli, nepostojanje povratne sprege ukoliko ona nije bila nacionalnog predznaka i uopšte zamor zbog vlastite nemoći da u tom okruženju uspe na drugi način. Umor je bio povezan i sa gubitkom ideala sa kojim su počinjali svoj društveni proboj, kao i sa opštom društvenom klimom u zemlji, pa i u čitavoj Evropi. Isuviše slabi da se odupru toj struji oni su jednostavno samo tonuli u provincijskoj ravnodušnosti. Nemoćno da kreira vlastitu budućnost, a pogotovo da je provede, sa minornom ulogom u političkom životu Kraljevine ono se samo nastojalo održati, jednako gajeći iluzije o svojoj ulozi i važnosti.

Srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini i ne pokušava da svojom aktivnošću unapredi socijalne pretpostavke društva, već se koristi nacionalnom ideologijom u funkciji ostanka na političkim položajima, koji im omogućuju i ekonomsku sigurnost. Ona nema onu pogonsku snagu koja bi imala ulogu razvoja tih pretpostavki u ovom nerazvijenom društvu. I mada je srpska stranačka samostalnost u BiH bila potisnuta na periferiju društvenog značaja i uticaja, kao i njeni zagovornici, političke vođe ali i politikanti raznih profila obilato su koristili uronjenost bosanskohercegovačkog srpskog naroda u vlastito nacionalno biće. To je bio glavni motiv svih političkih, izbornih i društvenih kretanja i kamen spoticanja u odnosima sa drugim narodima. Držeći je ogrnutu u "vlastiti" državni okvir, nacionalnu misao je srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini u Kraljevini iskoristilo kao legitimni osnov za svoj dugotrajni opstanak i delovanje.

Okupljanje srpskih snaga, vršeno možda s voljom, ali bez sistema i opet uz upotrebu moćne nacionalne ideologije pokazala se sa nadolazećom svetskom katastrofom nedovoljno uspešnom. Koristeći se samo njom, njenom funkcionalnošću, a bez ikakvog uloženog napora za uspostavljanjem jednog kvalitetnijeg socijalnog, ekonomskog i kulturnog upliva, srpsko građanstvo u Bosni i Hercegovini se pokazalo nedoraslim, nedovoljno spremnim za svoju misiju vođstva i upravo odgovarajuće za one koje predstavlja, tj. nesposobno da reši goruće probleme i lokalnog karaktera, a kamoli da bude ravnopravan sudionik u vodećim krugovima

Kraljevine. Nemoć Bosne i Hercegovine da "proizvede" građanske prvake koji bi je vodili je bila izraz nemoći njenog društva i stepena kulture kojim je u međuratnom vremenu raspolagala.

U ovoj mnogonacionalnoj državi i Bosni i Hercegovini kao njenoj matrici kompromisa je bilo, ali samo političkog i u cilju prevladavanja određenih političkih kriza, stoga su se političke stranke stavljale u službu zaštite svoje nacionalne grupe. Srpske stranke u Bosni i Hercegovini nisu realno tokom tih kompromisa, osim za vreme predizbornih aktivnosti, osećale taj zaštitinički stav svoje stranačke matice, jer su njeni interesi uvek bili usmereni ka obezbeđenju centra

Nacionalna lojalnost bosanskohercegovačkih Srba prema nacionalnoj državi je bila iznad svih uverenja i interesa. Mogućnost koju su dobili sa novom državom zadovoljila je mnoge njihove potrebe, njihovu važnost i obezbedila im osećaj sigurnosti. Nacionalno uverenje postalo je slično religijskom. Racionalno obrazloženje u cilju rešavanja vlastitih problema je potpuno izostalo. Lojalnost prema vlastitoj naciji i njenom centru je živela kod njih kao osnovna vrednosna kategorija tokom svih političkih previranja u Kraljevini.

Živeći isključivo nacionalnu ideologiju, kao dominantno političko opredeljenje u sredini gde su konfesije i mogle zajednički živeti, ali nacionalne grupe sa svojim nacionalnim stremljenjima ne, srpsko građanstvo je ušlo u Drugi svetski rat obezglavljeno tokom događaja, nestankom zaštitničke zajedničke države i nastankom Nezavisne Države Hrvatske, nakon čijeg se formiranja nesigurnost objektivizirala kao fatalna po srpski narod u Bosni i Hercegovini. Gubeći svoju snagu, integritet i moć njen nestanak i formiranje nove, posve drugačije vladajuće strukture će potvrditi njenu slabost.

Objavljeni članci dr Sonje Dujmović nastavak su njenih istraživanja istorije srpskog građanstva u Bosni i Hercegovini:

U tekstu „Učešće Srba u međuratnom životu Zavidovića“, autorka jena tragu mikro istorije na primeru bosanskohercegovačkog gradića Zavidovića. S. Dujmović pokazuje kako se srpsko stanovništvo Zavidovića pokazuje kao manjinski, ali merodavni činilac i upravljач privrednog i društvenog razvoja u dvadesetim godinama, da bi se njihov status u tridesetim izmenio, što predstavlja jednu od paradigmi bosanskohercegovačkog života u vreme Kraljevine. Manjinsko srpsko političko telo, socijalno heterogeno, ali nacionalno jedinstvena zajednica, ne preispitujući odnos nacionalnog i građanskog opredeljuje se za prvi identitet –

nacionalni, onaj stabilniji, delotvorniji i u krajnjoj liniji profitabilniji i u tom smislu funkcioniše u vremenu Kraljevine.

Članak „*Rat protiv podanika? – slučaj Jeftanović*“ otvara prostor za istraživanje položaja srpskog građanstva tokom Prvog svetskog rata i na primeru studije slučaja se pokazuje da je politika Austro-Ugarske Monarhije tokom rata prema srpskom narodu imala različite faze i kretala se u zavisnosti od političkih odnosa sa Srbijom. Odgovori na takvu politiku bili su različiti i potvrđivali socijalnu nehomogenost srpskog nacionalnog korpusa. U radu je predložen i primer najbogatijeg i najuticajnijeg Srbina Bosne i Hercegovine, Gligorija Jeftanovića, čija je društvena uloga i pozicija uslovlila karakterističnu reakciju. Obzirom da su njegova uverenja proistekla iz njegovih tradicionalnih, patrijarhalnih i autoritarnih vrednosti, on je poštovao osnovna načela legitimnog upravljanja i vlast, mada je to negiralo njegovo dostojanstvo, obezvređilo njegovu imovinu i dovelo do društvenogbojkota. Njegov odgovor na dve sudske tužbe bio je u okviru legalističkih načela–legitimne odbrane, moralnog otpora i satirične subverzije, čime je dovodio u pitanje institucionalno nasilje i državni teror, te potvrdio pripadnost građanskom društvu u kome je nacionalni identitet proizvodio sferu individualnosti iz koje se moglo delovati samo legalistički.

Tekst „*Bosna i Hercegovina i 1918. godina*“ objavljen je u zborniku pod nazivom *Dan vredan veka 1. XII 1918*, povodom istoimene izložbe posvećene stogodišnjici stvaranja jugoslovenske države, u izdanju Muzeja Jugoslavije u Beogradu 2018. Prilog Sonje Dujmović nalazi se među priložima deset istraživača iz Slovenije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije i Srbije, sa ciljem da se ponudi aktuelni presek odnosa istraživača i struke prema nasleđu Kraljevine Jugoslavije, kao i prema jugoslovenskom nasleđu u celini. Pomenuti jubilej bio je prilika da se javnosti predstave savremeni narativi zemalja naslednica. Autorka je pokazala da je kao istraživač u stanju da svoja znanja o značajnoj prelomnoj godini u istoriji bosanskohercegovačkih i jugoslovenskih naroda sintetizuje u kratak, ali sadržajan osvrt uspevajući da ostane na tragu naučnih postulata.

„*Osma sila*“ u uvodu *Velikog rata – prilog istoriji srpske štampe u Bosni i Hercegovini*“, predstavlja kako su reakciju austrougarske politike na intenziviranje nacionalnih pokreta slovenskih naroda najviše osetile novinarske redakcije koji su bili centri nacionalne promocije i navedenog idejnog i političkog trenda. Srpska štampa u Bosni i Hercegovini i njeni protagonisti bili su pod pritiskom vlasti i na razne načine sankcionisani – materijalno, zaplenom listova, zabranama, sudskim procesima, tamničenjem.

Članak „O inicijativama za naučnu institucionalizaciju u Bosni i Hercegovini do 1941 godine“ pruža redukovani uvid u okolnosti pokretanjâ inicijativâ za naučnu institucionalizaciju u Bosni i Hercegovini u vremenu Austro–Ugarske Monarhije i Kraljevine SHS/Kraljevine Jugoslavije. On govori o standardima vlasti i motivima nosioca inicijativa, te o razlozima njihovog neuspjeha. Mada su promovisani interesi i vrednosti ove dve države bili različiti po mnogim osnovama, bile su jedinstvene u uskraćivanju bosanskohercegovačkoj inteligenciji da bude inicijator naučne institucionalizacije, da time deluje na podizanju kvaliteta društvene stvarnosti u celini, te kako nije prepoznat opšti interes od strane društvenog poretka za delovanje u tom pravcu, dijaloga na naznačenom nivou nije ni bilo. Na taj način nije bilo ni podrške inicijativama za sistemski organizovanu modernizaciju društva i za promenu pozicije stagnacije.

„Urbana kultura i kolektivno pamćenje – spomenik kralju Petru Oslobodiocu u Sarajevu“ predstavlja pokušaj sagledavanja razloga za dugu, dvodecenijsku akciju podizanja spomenika Petru I Karađorđeviću u Sarajevu. Organizacioni odbor je predstavljao sliku jedne tradicionalne urbane sredine u kojoj se nije dozvoljavalo da konflikt prekine svakodnevni tok života/suživota, u kojoj se poštovalo pravo na drugačiji politički izbor u kojoj je postojala „posebna disciplina prešućivanja i podrazumijevanja“. Konsenzus elite Sarajeva, čiji je između ostalog domen bio i kolektivno pamćenje, bio je u tome da kralj Petar Karađorđević nije deo njihovog kolektivnog pamćenja, niti se njegov spomenik nužno treba postaviti u javni prostor grada kao zajedničko dobro, zajednička prepoznatljiva vrednost za celokupno građanstvo. Kralj Petar nije bio prepoznat kao deo njihovog zajedničkog, urbanog identiteta. Pri tome se njihova građanska lojalnost iskazala u nizu operativnih postupaka. Međutim, interesno, emocionalno i u krajnjoj liniji racionalno nepristajanje na podržavanje političkog sistema koji se pokazao nestabilnim, u kojem su promene u strukturi i dinamici političke moći bile dirigovane i čime su se politički ideali s kraja rata urušili, činilo ih je opreznim, njihovu akciju dugotrajnom i za njih i ekonomski isplativom.

Dr Sonja Dujmović se uspešno oprobala i pitanjima manjinskih sudbina i problema, nastojeći da istakne značaj ovih proučavanja.

U radu „Dr Maša Živanović – naučna praksa i društveni angažman“ izvodi se iz anonimnosti dr Maša Živanović, pedijatar, šefica *Dječijeg dispanzera*, odnosno *Zavoda za zadržavanje zaštitu majki, djece i mladeži* u Sarajevu u periodu od 1924–1941, te nakon 1945. godine. predsednica *Ženskog pokreta* (1924–1936) u Sarajevu, šef odseka za zaštitu

majke i deteta pri *Ministarstvu narodnog zdravlja za Bosnu i Hercegovinu* nakon 1945. godine, te članica brojnih ženskih i drugih humanih udruženja u međuratnom periodu koje su promovisale prava žena i deteta. Njena celoživotna savesna, empatična i uporna posvećenost profesiji i socijalno ugroženim i nemoćnim, svim marginalnim skupinama u Bosni i Hercegovini i korišćenje zaslužno stečenog autoriteta u njihovo ime, govorenje istine moćnima u široj javnosti, oblikujući je istovremeno na principu humanističke etike, slobode i pravde iz želje da iskorači iz društveno ocrtanih granica i mogućeg vlastitog konformizma, uvodi je među svetle primere predanosti pojedinca za dobrobit bosanskohercegovačkog društva u celini.

Članak, „Uzajamna lojalnost – državna politika i jevrejstvo Sarajeva u međuratnom periodu“, redukovanim prikazom prati razvoj odnosa na liniji država – jevrejstvo Sarajeva u međuratnom periodu. Pored zvanične potpore Kraljevine Jevrejima na međunarodnom nivou, ona je potvrđivana i na unutrašnjem političkom nivou od strane vlasti u raznim vidovima i prilikama kao potpora njihovoj verskoj slobodi, ali i političkim zahtevima cionističkog pokreta. Sa druge strane jevrejska zajednica je interesno, ideološki, pa i emocionalno bila motivisana na saradnju. Rad se posebno zadržava na 1930.–oj godini, kada je dostignuta kulminacija uzajamne pozitivne recepcije kada Sarajevo živi jednim posebnim, gotovo izolovanim načinom života u odnosu na onaj koji gospodari tadašnjom društveno-političkom scenom Evrope, a koji se ogleda u ekonomskom kolapsu, naglašenijim izrastanjem apsolutističkih vlada i autoritarnih režima i jačanjem desničarskih ideologija sa narastajućom masovnom podrškom. Nakon nje se Sarajevo još dugo opiralo narastajućem antisemitizmu koji je dolazio sa pritiskom fašističkih politika na vladu i javnost Kraljevine Jugoslavije, ali i iz desničarskih krugova iz zemlje. Tek 1940. godine, kada i vlada poklekne i donese prve antisemitske uredbе, Sarajevo je, ali sa otporom intelektualnih krugova, u tom smislu bilo poraženo.

Naučni projekti koje je dr Sonja Dujmović završila u vremenu od prethodnog izbora u zvanje (*Historija djetinjstva u Bosni i Hercegovini u 20. stoljeću* – voditelj projekta i *Milan Srškić – jedna politička karijera* (individualni projekat), pokazatelji su njenog profesionalnog i stručnog interesa, usmerenog na dalje i dublje istraživanje srpskog građanstva, kao i posebnog interesa za marginalne grupe. Prvi projekat pokazuje sposobnost kandidatkinje u rukovođenju naučnoistraživačkim projektom kao i saradnju sa naučno istraživačkim podmlatkom.

Prisutnost dr Sonje Dujmović na profesionalnoj sceni ogleda se u učešću na osam naučnih skupova i konferenciji, što pokazuje njenu spremnost za saradnju sa relevantnim naučnim i stručnim institucijama, želju za prisutnošću u naučnim krugovima, otvaranjem dijaloga i doslednost u promociji sopstvenih istraživanja, budući da su gotovo svi referati objavljeni u naučnim časopisima.

Zaključak sa predlogom

Dr Sonja Dujmović je od prethodnog izbora u zvanje objavila jednu naučnu monografiju i devet naučnih članaka i studija. Učestvovala je na osam međunarodnih i nacionalnih naučnih konferencija i trenutno je saradnik (na jednom i rukovodilac) dva naučna projekta. Bila je urednica jedne monografije i *Priloga*, časopisa Instituta za historiju (br. 48. i 49), recenzentknjige memoara, kao i brojnih članaka prijavljenih za naučne časopisa iz oblasti istorije, kao i predsednik/član komisija za izbor u naučna zvanja. Članica je Odbora za historiju pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

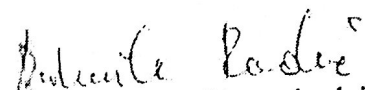
Teme koje obrađuje govore o širini interesovanja i erudiciji autorke. Njeni radovi proistekli su iz obimnih istraživanja, inovativni su, originalni i prepoznatljivi u akademskoj zajednici. Osim toga, prilikom obrade pojedinih istorijskih tema S. Dujmović je pokazala visok stepen naučne zrelosti, objektivnosti i sposobnosti samostalnog analitičkog bavljenja kompleksnim naučnim problemima.

Na osnovu izložene analize naučnog rada dr Sonje Dujmović može se zaključiti da je kandidatkinja pružila vredan naučni doprinos, ne samo domaćoj već i regionalnoj historiografiji. Zahvaljujući njenoj sposobnosti za samostalan i timski rad, međunarodnoj saradnji, uticajnosti i originalnosti njenih radova, otvaranju zapostavljenih i novih historiografskih tema, metodološkom i analitičkom pristupu zasnovanom na multidisciplinarnoj perspektivi, kritičkom odnosu prema istraživanim fenomenima, te probranom jeziku i stilu, Komisija smatra da se radi o kandidatkinji koji na izuzetno kvalitetan način realizuje i prezentuje svoja naučna istraživanja. Imajući u vidu navedeno, a uzimajući u obzir Zakonom o naučnoistraživačkom radu predviđene uslove, Komisija smatra da dr Sonja Dujmović ispunjava sve kriterijume te stoga predlažemo Vijeću Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu, kao i Senatu UNSA da izabere dr Sonju Dujmović u zvanje viši naučni saradnik za modernu historiju na UNSA – Institutu za historiju u Sarajevu.

Potvrda stručne službe Sekretarijata Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu je sastavni deo ovog izveštaja (u skladu sa članom 205. Statuta Univerziteta u Sarajevu).

U Beogradu, 22. 03. 2021.

Članovi Komisije:

1. Dr Radmila Radić, predsednica

2. Prof. dr Edin Radusić, član

3. Prof. dr Adnan Jahić, član